

La Renaixença

Josep Camps Arbós
Roger Canadell Rusiñol

PID_00189034

Material docent de la UOC

Josep Camps Arbós

Doctor en Filologia Catalana, Catedràtic de Llengua i Literatura Catalanes d'Ensenyament Secundari i Consultor de la Universitat Oberta de Catalunya. Els seus àmbits de recerca són la literatura catalana dels segles XIX i XX i la didàctica de la llengua i la literatura. Ha escrit una tesi sobre Ramon Xuriguera i ha publicat diverses obres de caire acadèmic i de divulgació.

Roger Canadell Rusiñol

Doctor en Filologia Catalana, professor dels Estudis d'Arts i Humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya. Els seus àmbits de recerca són la literatura catalana del segle XIX i els fenòmens literaris i culturals contemporanis de caire popular. Ha escrit una tesi sobre l'obra poètica i periodística de Josep Anselm Clavé i ha publicat diversos treballs en revistes i publicacions especialitzades.

L'encàrrec i la creació d'aquest material docent han estat coordinats pel professor: Roger Canadell Rusiñol (2014)

Primera edició: febrer 2014

© Josep Camps Arbós, Roger Canadell Rusiñol

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2014

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL

Dipòsit legal: B-3.398-2014

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Introducció

L'estudi de la Renaixença en una assignatura del grau de Llengua i Literatura Catalanes cal abordar-lo, com és lògic, des d'una perspectiva eminentment literària, però això no ha de ser impediment per afrontar-nos als textos —obres literàries, discursos, pròlegs i paratextos, en general— amb l'obertura a la complementarietat que aporten els estudis històrics, socials i culturals. Només defugint la mirada exclusivista o excessivament disciplinària arribarem a comprendre, amb la seva complexitat, la significació, l'abast i la importància d'un fenomen com el de la Renaixença.

Aquest material, amb la finalitat d'aportar aquesta dimensió complementària entre la reflexió més teòrica i l'anàlisi més pràctica, està format per dues parts diferenciades: una primera —per comprendre el fenomen de la Renaixença més enllà dels tòpics i de les simplificacions— en la qual es fa un repàs de les diferents concepcions i interpretacions de què ha estat objecte la Renaixença des dels seus inicis, amb Joaquim Rubió i Ors, i fins a les darreres interpretacions, ja publicades al segle XXI, amb una especial atenció a aquells passatges que es refereixen al fenomen fins a 1859; i una segona part que ofereix un compendi descriptiu de la producció literària renaixencista, en un sentit ampli, a partir de la restauració dels Jocs Florals i en els tres grans gèneres —poesia, teatre i narrativa—, i que ha de ser un suport inicial bàsic per a l'estudi de la literatura catalana de bona part del segle XIX.

El terme «Renaixença» ha estat usat tradicionalment com a sinònim a) del període literari —entès aquest tal com el defineix Wellek (1983)— que abasta des de l'escriptura de «La Pàtria» d'Aribau fins a la fita simbòlica del 1877, en què Guimerà i Verdaguer van guanyar els Jocs Florals de Barcelona; o b) del moviment cultural, lingüístic, nacional... impulsat des dels entorns de la burgesia liberal catalana resultant de la transformació industrial a partir de 1854. Els darrers estudis i la revisió dels diferents posicionament davant del *mot i la idea* de Renaixença —en paraules de Josep Maria Domingo— permeten apreciar que el fenomen que ha estat resumit en aquestes dues definicions més o menys tradicionals —i que deriven, de fet, en reflexions i definicions molt més complexes, com veurem— i la producció estrictament literàries no són comprensibles de manera aïllada de la revolució cultural que es va produir a Catalunya, en consonància i mimèticament al que va succeir en la majoria de cultures europees, nascudes de la confluència dels ideals romàntics amb les transformacions socials que va comportar la revolució industrial, l'economia capitalista, la creixement hegemonia de la classe burgesa i el triomf del liberalisme.

L'enfocament que es pretén donar a aquesta assignatura ha de permetre, alhora, a) analitzar gran part de la producció literària del segle XIX en llengua catalana —i també en alguns casos castellana però escrita a Catalunya—, b) comprendre en la seva complexitat els textos produïts sota la influència del renaixencisme en les terres de parla catalana, i c) donar elements de judici que permetin analitzar aspectes de la cultura catalana del segle XX i XXI a la llum del moviment cultural anomenat Renaixença. Per a fer-ho possible, a més de l'aproximació filològica als textos literaris caldrà aprofundir en conceptes que tenen a veure amb l'ideari romàntic, amb el sorgiment del concepte de nació, amb la vinculació de la llengua a les manifestacions culturals emergents en aquestes nacionalitats, amb l'ús de la llengua i la literatura com a element vertebrador d'una nova construcció cultural, amb l'aparició dels conflictes propis de la modernitat, etc. Així, «romanticisme», «nació», «modernitat», «revolució industrial», «literatura popular» i «literatura culta», «Jocs Florals», «periodisme cultural», «cultura de masses, etc., seran termes fonamentals en el desenvolupament d'aquesta assignatura atès que els trobarem sempre a la base del que s'ha comprès tradicionalment, i també més contemporàniament, per Renaixença de la cultura catalana.

El material referit a la Renaixença que llegireu a continuació, doncs, com no pot ser d'altra manera tenint en compte les moltes publicacions sobre literatura, història i cultura del segle XIX que han vist a llum en els darrers anys, no pretén ser exhaustiu sinó que té com a finalitat servir de guia per a l'estudi de l'assignatura, conjuntament amb la bibliografia complementària i l'antologia de textos que es faran servir durant el curs, per al seu correcte desenvolupament, en les aules virtuals de la UOC.

Objectius

Aquesta assignatura optativa pretén focalitzar l'estudi en el fenomen cultural de la Renaixença, especialment des d'un punt de vista literari, després que l'estudiant hagi adquirit uns coneixements generals i panoràmics en l'assignatura obligatòria de Literatura Catalana del Segle XIX.

Així, els objectius generals que ha d'assolir l'estudiant són:

1. Tenir consciència crítica de la historiografia de la literatura.
2. Conèixer els processos de recepció de textos i discursos vinculats a la tradició literària catalana.
3. Comprendre i analitzar l'evolució estètica i ideològica d'autors, períodes i moviments literaris.
4. Posar en relació la producció literària en llengua catalana amb altres realitats culturals.
5. Aplicar el pensament crític a la lectura, descripció i anàlisi dels textos.
6. Conèixer els principals debats crítics al voltant de la literatura i la cultura catalanes i ser capaç d'analitzar textos en el marc d'aquests debats.
7. Reconèixer i analitzar les característiques ideològiques dels textos.
8. Entendre com els textos participen en els processos de construcció d'identitat en la cultura catalana.
9. Conèixer els mecanismes pels quals la institució literària estableix un procés dinàmic de formació i reelaboració d'un repertori canònic.

Continguts

Mòdul didàctic 1

La Renaixença i els seus models interpretatius: dels orígens a la restauració dels Jocs Florals

Roger Canadell Rusiñol

1. La família Rubió: vivència i estudi de la Renaixença entre el segle XIX i el XX
2. L'estudi de la Renaixença amb perspectiva universal: l'exemple de Joaquim Molas i Manuel Jorba
3. Joan-Lluís Marfany: una revisió radical de la Renaixença
4. La «naturalesa del renaixencisme i el rol de la literatura», segons Josep Maria Domingo

Mòdul didàctic 2

Les propostes literàries de la Renaixença: entre la tradició i la modernitat

Josep Camps Arbós

1. La consolidació de la Renaixença (1859-1877)
2. Èxit i decadència de la Renaixença (1877-1900)